

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PACHATELÉ A OBĚTI NEBEZPEČNÉHO
PRONÁSLEDOVÁNÍ**

Autor práce: Hana BUZOVÁ, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Šumbera

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanu Šumberovi za odborné vedení, metodickou pomoc a rady při zpracování této bakalářské práce.

ABSTRAKT

BUZOVÁ, H. *Pachatelé a oběti nebezpečného pronásledování : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2016. 56 s.
Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Milan Šumbera.

Klíčová slova: Stalking, cyberstalking, viktimologie, oběť, falešná oběť stalkingu, posttraumatická stresová porucha, pachatel.

Bakalářská práce řeší poměrně málo známou problematikou nebezpečného pronásledování tzv. stalkingem. Teoretická část objasňuje tento fenomén. Je zde popsána stručná historie stalkingu, jeho hlavní znaky a druhy. Dále se práce zaměřuje na oběti stalkingu, pachatele a právní úpravu. Bakalářská práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, kdy v první kapitole jsou stanoveny cíle a metodika práce, druhá kapitola popisuje historii stalkingu, třetí kapitola popisuje celkové vymezení stalkingu, jeho znaky, druhy a dělení tak, jak je definují odborníci dnešní doby. Popisuje cyberstalking a pojem viktimologie. Zaměřuje se na oběti trestného činu z obecného pohledu a blíže na oběti stalkingu a důsledky, které si oběti stalkingu s sebou nesou. Dále popisuje pachatele stalkingu. Čtvrtá kapitola se zabývá trestní úpravou v České republice a srovnáním s jinými vybranými státy. V závěru jsou zhodnoceny cíle, které byly stanoveny v úvodu práce a nastíněn možný postup pro zavedení zefektivňujících opatření a prevence.

ABSTRACT

BUZOVÁ, H. *Offenders and victims dangerous stalking : Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2016. 56 p. Supervisor: JUDr. Milan Šumbera.

Keywords: Stalking, cyberstalking, victimology, victim, false victim of stalking, post-traumatic stress disorder, offender.

This thesis deals with a relatively little known problem of dangerous pursuits, called stalking. This phenomenon is clarified in the theoretical part. A brief history of stalking, its major signs and kinds are described there. This thesis also deals with victims of stalking, offenders and legislation. The thesis is divided into four chapters, the first chapter sets the objectives and methodology of work, the second chapter describes the history of stalking, the third chapter describes the overall definition of stalking, its characteristics, types and divisions as defined by experts today. It describes cyberstalking and the concept of victimology. It focuses on the victims of crimes from a general perspective and closer to victims of stalking and consequences which victims of stalking carry with them. It also describes the perpetrators of stalking. The fourth chapter deals with the criminal law in the Czech Republic and a comparison with other selected countries. At the conclusion, the goals which were set at the beginning of the thesis are evaluated and a possible approach for the implementation of streamlining measures and prevention is outlined.

Obsah

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	10
2 HISTORIE	11
3 STALKING	13
3.1 Znaky a projevy stalkingu	13
3.2 Falešné mýty o stalkingu.....	14
3.3 Druhy stalkingu	16
3.4 Dělení stalkingu podle typu vztahů.....	17
3.5 Dělení pronásledovatele podle skupin	17
3.6 Pět hlavních motivačních vzorců pronásledovatele	18
3.7 Cyberstalking	18
3.7.1 Projevy cyberstalkingu	19
3.7.2 Postup při cyberstalkingu.....	19
3.8 Viktimologie.....	22
3.8.1 Typologie obětí	23
3.8.2 Mýty a předsudky laické viktimologie	24
3.8.3 Viktimizace	26
3.9 Oběti stalkingu	28
3.9.1 Posttraumatická stresová porucha.....	30
3.9.2 Počátky výzkumu posttraumatické stresové poruchy	31
3.9.3 Traumatická událost.....	32
3.9.4 Falešné oběti stalkingu.....	33
3.9.5 Syndrom falešné viktimizace.....	34
3.9.6 Pomoc obětem stalkingu	36
3.9.7 Obecné zásady pro jednání s obětí trestného činu	37
3.9.8 Privátní možnosti ochrany stalkingu.....	38

3.9.9	Institucionální možnosti obrany stalkingu	38
3.9.10	Dopad stalkingu na oběť	40
3.10	Pachatelé stalkingu	40
3.10.1	Typologie pronásledovatelů	41
3.10.2	Vzorce pronásledování	43
3.10.3	Přístupy k řešení stalkingu	43
3.10.4	Řešení případů pronásledování v praxi	44
4	Legislativa	45
4.1	Právní úprava v České republice	45
4.2	Právní úprava v zahraničí	46
	Závěr	48
	Seznam použitých zdrojů	49
	Seznam příloh	51

ÚVOD

Důvodem zvolení tohoto tématu je, že je toto téma v naší společnosti relativně nové. Přestože se o tomto problému v poslední době hovoří poměrně více a případy stalkingu se začínají objevovat i v médiích, stále v naší společnosti existují jedinci, kteří o tomto problému nemají žádné informace.

Existuje stále řada lidí, kteří o problematice stalkingu mají nepřesné informace nebo se s tímto fenoménem ještě vůbec neseťkali.

Stalking, jinými slovy řečeno, nebezpečné pronásledování, tak to je „staronový“ fenomén. Staronový z toho důvodu, že se již dříve objevovaly případy, kdy byl někdo někým pronásledován. Ovšem v dřívější době bylo toto „slídění“ dáváno do spojitosti s erotickou poblouzněností. Stalking byl tedy spíše řešen na poli psychologie a psychiatrie. Až v poslední době se stal záležitostí také kriminalistů, a to z důvodu růstu ublížení na zdraví a vražd obětí.¹

Stalking se v dnešní době jeví jako významný sociální problém. Ve většině západních zemí již byl zaveden antistalkingový zákon. Česká republika se se svým antistalkingovým zákonem k těmto státům přidala k 1. 1. 2010. Tento problém, jeho dopady a dalších problémy s ním spojené jsou systematicky zkoumány. Odborníci se předhánějí v sestavování různých koncepcí pronásledování, snaží se co nejlépe pochopit stalkery, jejich chování, potřebu obtěžovat druhé svou nechtěnou pozorností.

Četnost výskytu stalkingu není přesně známa. Odhaduje se, že minimálně 2 až 8 % obyvatel se stává obětí tohoto deliktu. Stalking má dlouhodobý charakter, průměrně trvá asi 12 měsíců, ale jsou známy případy, kde stalking trval i 10 let. Nejčastěji jsou stalkery zavržení partneři (až 50% případů). Jen 2% případů stalkingu končí vraždou oběti, kdy stalker chce obvykle vyvolat u oběti strach.²

---

¹ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 225.

²ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 228.

Snad úplně první definici stalkingu se v polovině 90. let pokusili vymezit američtí autoři Meloy a Gotthard, kteří tento pojem označují za „úmyslné, zlovolné, opakované pronásledování a obtěžování jiné osoby.“ Při vytváření definice vycházeli tito autoři z klinických studií.³

Ve forenzní psychologii je stalking považován za specifickou variantu násilí. Jejím hlavním znakem je nutkavé upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitého člověka, kterého pak systematicky a úporně obtěžuje projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti. Pachatel pronásleduje oběť prostřednictvím dopisů, telefonátů, SMS zprávami nebo se vtírá do její blízkosti. Pronásledování může být motivováno různě. Pronásledovatelé často uvádějí pro svá jednání povrechní, nepravé, zkreslené motivy. Pronásledovatel také začne využívat třetí osoby nebo situace, aby se dostal do kontaktu s obětí nebo stupňoval pronásledování.⁴

Pronásledování lze souhrnně charakterizovat jako neustálé a evidentně z normy vybočující obtěžování druhé osoby projevy nevyžádané a umanuté pozornosti, podněcené v zásadě buď údajným nebo skutečným obdivem, nebo pocíťovanou záští, nenávistí či pomstou. Motivace pachatele však může být velmi různá – od reakce na odmítnutí až po finanční zisk. Pronásledování se vyskytuje mezi osobami, které pojí nebo pojily skutečné vztahy, ale také mezi osobami, jež se osobně nikdy nesetkaly.⁵

---

³ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 115.

⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 53.

⁵ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 55.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je z dostupných zdrojů co nejvíce přiblížit, osvětlit a definovat trestný čin nebezpečného pronásledování. Dalším cílem je co nejdetailněji analyzovat historický vývoj tohoto institutu a dále pomocí statistik zjistit vývoj počtu těchto trestných činů a jejich obětí.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, kdy v první kapitole jsou stanoveny cíle a metodika práce.

Druhá kapitola popisuje historii stalkingu.

Třetí kapitola popisuje celkové vymezení stalkingu, jeho znaky, druhy a dělení tak, jak je definují odborníci dnešní doby. Popisuje cyberstalking a pojem viktimologie. Zaměřuje se na oběti trestného činu z obecného pohledu a blíže na oběti stalkingu a důsledky, které si oběti stalkingu s sebou nesou. Dále popisuje pachatele stalkingu.

Čtvrtá kapitola se zabývá trestní úpravou v České republice a srovnáním s jinými vybranými státy.

V závěru jsou zhodnoceny cíle, které byly stanoveny v úvodu práce a nastíněn možný postup pro zavedení zefektivňujících opatření a prevence.

V bakalářské práci byla použita metoda výkladová a to především v souvislosti s interpretací právního předpisu konkrétního případu. Pokud to zřejmé je, tak výkladová metoda pomáhá právní úpravě v daném kontextu porozumět.

Dále je v bakalářské práci užito kazuistiky, která slouží především k popisu skutečných příkladů, které vycházejí ze skutečných případů stalkingu.

2 HISTORIE

Stalking neboli pronásledování je od 90. let 20. století intenzivně zkoumán v oborech forenzní psychologie a psychiatrie. Jako takový je stalking považován za poměrně moderní fenomén. V dnešní době je tento delikt diskutovaným tématem především v oblasti kriminologie, kriminální psychologie a trestního práva. Ovšem v psychiatrii je obdobný jev známý již dlouho. V 18. století se tímto problémem zabýval psychiatr Pinel, poté jeho žák Esquirol. Snažili se o popis a objasnění patologické vazby na jinou osobu, která se projevovala umanutým obdivem či erotickou náklonností, takzvaná erotomanie. Tuto poruchu dávali do souvislosti s dalšími monomaniemi jako je kleptomanie, pyromanie a jiné. Ve 20. století francouzský psychiatr De Clérambault jako první upozornil na to, že motivem „erotické poblázněnosti“ nemusí být láska, erotika nebo sexualita. Za příčinu tohoto problému považoval spíše pocity mimořádnosti sebe sama, pýchu a narušení kontaktu s realitou. Během první poloviny dvacátého století se psychologie i psychiatrie snažila vysvětlit a popsat průběh tohoto pronásledování jako psychopatologického jevu. Ve druhé polovině dvacátého století se z čistě psychiatrického problému stal problém kriminalistický. Důvodem bylo také rozšíření případů z psychiatrických oddělení do soudních síní. Pomohly k tomu také nové podoby pronásledování jako cyberstalking, telefonní teror, expartnerstalking a další. Pojem erotomanie je tak nahrazen pojmem stalking, jenž staví do popředí především souvislost intenzivního systematického pronásledování s násilím.⁶

Svou první velkou pozornost si stalking získal v roce 1980, kdy byl zavražděn John Lennon. Další velkou ránou, které se média chytla, byl pokus o atentát na prezidenta Ronalda Reagana v roce 1981. Tento pokus byl připisován Johnu Hinckleymu, posedlému fanouškovi herečky Jodie Foster. Hinckley prohlašoval, že na prezidenta střílel proto, aby na herečku udělal dojem. I když tyto případy byly vážné, stále ještě neotřásly společností tolik, jako příběh Rebeccy Schaeffer v roce 1989. Tato nadaná mladá herečka, která měla celou svou kariéru před sebou, byla neustále obtěžována duševně nemocným fanouškem. Ten ji nakonec zavraždil. Od té doby nebyl

---

⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 53 - 54.

téměř týden, kdy by média nezveřejňovala případy pronásledování.⁷

Poté, co se o případy začala zajímat média, již nebyl stalking pouze záležitostí slavných a známých osob a jejich fanoušků. Kolem roku 1991 se začaly objevovat i příběhy obyčejných lidí, kteří byli obtěžováni svými bývalými partnery, sousedy, spolupracovníky. Zákonodárci dlouho nečekali a schválili antistalkingový zákon.⁸

Kazuistika

V České republice se tento fenomén začal „drát“ do povědomí veřejnosti od roku 2007, kdy jí otrásly prostřednictvím médií případy pronásledování končící smrtí obětí. Prvním případem byl v uvedeném roce příběh třiatřicetileté Michaely Maličkové, kterou umlátil uříznutou větví její bývalý kolega Petr Hanuš. Michaelu Maličkovou pronásledoval Petr Hanuš více než dva roky! Ze začátku jí posílal e-maily a dárky. Když ovšem nemělo jeho počínání žádnou odezvu, vyhrožoval jí, posílal dopisy a SMS zprávy, zničil jí auto. Sledoval jí čtyřicet hodin denně sedm dní v týdnu. Michaela si na jeho obtěžování stěžovala na policii, pomoc hledala i v médiích. Její zpověď odvysílala například televize Nova v pořadu Na vlastní oči. Nebylo to nic platné. Petr Hanuš byl nejprve odsouzen ke 250 hodinám veřejně prospěšných prací. Pro jejich neplnění mu byl trest změněn na 125 dnů vězení. Nástup trestu se Hanušovi odložil z důvodu jeho zhoršenému psychickému stavu. Maličková na agresora opakovaně upozorňovala policii, příběh zveřejnila, přespávala u kamarádek, nechala si odposlouchávat telefony, ale marně. Hanuš si na ni počkal v noci z 16. na 17. července 2007 před jejím domem a ubil ji čtyřkilovou větví. Za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 15 let za vraždu, ale Michaelu zabil dřív, než do výkonu trestu vůbec nastoupil. V roce 2008 v květnu ho soud poslal za vraždu na 15 let do vězení.⁹

---

⁷ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 54.

⁸ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 231.

⁹BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Nebezpečné pronásledování*. In: *bkb* [online]. [cit. 04-01-2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani>>.

3 STALKING

Za základní znaky určující, že se jedná o stalking jsou považovány nevyžádané pokusy kontaktovat oběť, tyto pokusy jsou opakované a vytrvalé a výrazně negativně ovlivňují kvalitu života oběti.

3.1 Znaky a projevy stalkingu

Opakované a dlouhodobé pokusy o kontakt s obětí prostřednictvím SMS zpráv, dopisů, telefonátů, posíláním dárečků a podobně. Zprávy, které jsou oběti posílány, mohou obsahovat z počátku veselý, vtipný text. Později mohou snadno přerůst ve zprávy urážející, vyhrožující, zstrašující. Pronásledovatel demonstruje svou moc a sílu skrze přímé či nepřímé výhrůžky, jež vyvolávají v oběti obavy a strach. Jedná se zde například o postávání pronásledovatele před domem oběti, sledování do práce, na nákupech. Pachatel může také oběti přímo vyhrožovat fyzickým ublížením jí nebo jejím blízkým, popřípadě zabitím. Stalker se uchýlí k uskutečňování výhrůžek. Může dojít k ničení majetku oběti, fyzickému napadení. Svou zlost si stalker může vybit i na domácím mazlíčkovi oběti. Stalker prohlásí sám sebe za oběť. Pachatel se snaží dostat veřejnost na svou stranu. Na skutečnou oběť může podat i trestní oznámení, může ji obvinít, že se mu oběť chce mstít a podobně. Poškozování jména oběti stalkerem. Stalker šíří pomluvy o oběti. Snaží se ji očernit například v práci, u přátel, sousedů.¹⁰

Stalker často omezuje svobodu oběti, její svobodu pohybu a jednání v důsledku neustálého pronásledování. Oběť se snaží stalkerovi vyhýbat. I když oběť odmítne společné setkání se stalkerem nebo jakýkoliv společný kontakt, stalker přesto neustále oběť obtěžuje a často se jeho naléhání ještě vystupňuje. Jak už bylo výše řečeno, znakem stalkingu je také dlouhodobost a opakování. Důležitou roli při rozeznávání stalkingu hraje také fakt, jak celá záležitost působí na oběť. Za stalking můžeme stalkerovo počínání označit, pokud svým chováním vyvolává v oběti strach, stres a obavy.¹¹

---

¹⁰ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 226.

¹¹ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 116.

Pronásledovatel může využít velké množství způsobů a různou intenzitu svého chování. Použit může také různé prostředky, a to buď legálního charakteru, kam je zahrnováno zasílání dárečků nebo květin, telefonování apod. Mezi další prostředky je zahrnováno vydírání či vyhrožování, což je jednání zákonem nedovolené. Na posouzení trestnosti pronásledování ovšem pouze tyto prostředky nestačí. Je nutné brát v úvahu i další znaky jako je dlouhodobost, opakovanost, postupné nabývání na intenzitě jednání stalkera.¹²

3.2 Falešné mýty o stalkingu¹³

V odborné literatuře je množství studií, výzkumů a i odborných článků na dané téma, v nepoučené laické, ale i odborné veřejnosti však o problému stalkingu stále vznikají určité mylné představy. Falešné mýty mohou adekvátní jednání policie a justice s obětí ztěžovat nebo dokonce vést k chybným postupům v případě.

Mýtus 1 – pronásledování je nemoc

Tento mýtus vychází z názoru, že pronásledování je příznakem závažné psychické poruchy, nejčastěji erotomanie, a že pronásledovatel není vzhledem k evidentním duševním potížím schopen vést normální život. Také pro laické okolí je nápadný svým životním stylem, který vybočuje z normy. Ten, kdo potom takovou nápadnost na první pohled nevykazuje, nemůže být ani umanutým pronásledovatelem. Výše uvedená úvaha je mylná a dokonce i nebezpečná. Vede totiž k podceňování relativně nenápadných a také sociálně inteligentních pronásledovatelů. Ti jsou na venek přátelští a přizpůsobiví. V oficiálním, formálním jednání dokážou imponovat zdánlivou korektností. Oběti potom nikdo nevěří. Ve skutečnosti platí, že stalking sice může, ale také nemusí být spojen s duševní poruchou pachatele. Samotný výraz pronásledování je totiž jen popisným označením pro vzorce nebo syndrom chování, při kterém ohrožující osoba opakovaně a závažně obtěžuje jinou osobu proti její vůli tak, že u ní vyvolává pocity strachu o vlastní bezpečnost. Psychologicky vzato je potom jádrem jevu obsesivní fixace na druhého člověka. Také milý soused od vedle, přátelský kolega z práce nebo dobrý přítel může vyhlédnutou obět' dlouhodobě a excesivně obtěžovat a pronásledovat. V těchto případech je stalking vázán pouze na určitou „část“ osobnosti

---

¹²ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 226.

pachatele, nikoli na komplexní duševní poruchu.

Mýtus 2 – pronásledování je motivováno touhou po kontaktu

Původně bylo pronásledování spojováno především s erotickou posedlostí určitým objektem. Do této představy zapadaly případy skutečné erotomanie a také odmítnutí partneri, kteří se nechtějí smířit s ukončením vztahu. Toto policie i justice často bagatelizovaly a přisuzovaly nevhodnému chování, či dokonce provokacím ze strany oběti. Vystrašená oběť byla odkazována na civilní soudy nebo psychiatry. Dnes je názor o neškodné milostné podstatě pronásledování považován za překonaný a v úvahu připadají i jiné typy motivace, především potom motivy revanše, pomsty nebo zášti a nenávisti. Navíc je stalking považován za tak závažnou situaci, že je vždy nutné zkoumat míru ohrožení oběti.

Mýtus 3 – nebezpečný pachatel je jen cizí, neznámá osoba

Tento mýtus čerpá z nepodložené představy, že nebezpečí fyzického útoku hrozí oběti od cizího, neznámého pachatele, který koná anonymně. Tam, kde se oběť s pachatelem dobře znají a jsou dokonce v kontaktu, bývá riziko pro oběť podceňováno. V průzkumech zaměřených na postoje a názory policistů se ukázalo, že za závažné označují jen ty případy, kdy je oběť stíhána neznámým pachatelem. Informace, že mezi pronásledovatelem a jeho obětí existoval reálný vztah, vede k podceňování nebezpečnosti pachatele. To také sdělují oběti, které ve výzkumech referovaly o bagatelizujících reakcích policistů.

Mýtus 4 – konfrontace pachatele s obětí je dobrou strategií řešení

V posledních letech se prosazuje princip, při němž se výrazněji uplatňují mediační strategie, tedy „narovnávání konfliktů“ mezi pachatelem a obětí. V odborné literatuře se objevily návrhy vyzkoušet tento postup také u případů pronásledování. Podle současného stavu poznání nejde o zcela chybnou strategii. Každý kontakt pronásledovatele s obětí totiž přizívuje pachatelovu posedlost, a vede proto k prodlužování objevujícího chování.

Mýtus 4 – zákazy přiblížit se a vyhledávat kontakt s obětí jsou vždy účinné

V mnoha zemích byly přijaty zákony, které umožňují nařídit pachateli, aby upustil od konkrétního jednání. Tato ochranná opatření mají za cíl chránit oběť a zajistit

jí nerušené soukromí. I když jsou obecně považována za velmi užitečná, nelze je přeceňovat. V některých variantách stalkingu se mohou minout účinkem, nebo dokonce krátkodobě vystupňovat agresi pachatele. Záleží na pachatelově psychologickém typu. Neúčinnost zákazů v některých situacích stalkingu není důvodem pro jejich nepoužití nebo odmítání. Je třeba včas informovat oběť o eventuálním riziku spojeném s právním postupem vůči pachateli a poradit jí, jak může zajistit svoji bezpečnost nebo jaké alternativní kroky by mohla podniknout. V našich domácích podmínkách mají orgány činné v trestním řízení omezené právní možnosti, jak řešit trýznivou situaci stalkingu. Na rizika pro bezpečnost oběti je tudíž vhodné myslet již při přijímání trestního oznámení.

3.3 Druhy stalkingu

Kontaktování prostřednictvím komunikačních prostředků zahrnuje telefonování oběti, psaní SMS zpráv, zanechávání písemných vzkazů nebo fotografií oběti, na kterých je zachycena například z předešlého dne. Tímto jí dává pronásledovatel najevo, že je opravdu sledována. Tyto vzkazy a fotografie zanechává na určitých místech, kde se oběť pohybuje, např. za stěrači jejího auta, na pracovním stole či dokonce v autě. Dále je sem zahrnováno zanechávání předmětů v blízkosti oběti. Projevy v této skupině mohou mít zastrašující, vyhrožující ráz, ale také se může jednat „pouze“ o vzkazy neutrální nebo vyjadřující obdiv a lásku. Do druhu slídění, vyhledávání blízkosti oběti se zahrnuje neustálé pozorování oběti, její sledování. Pronásledovatel například může postávat před domem oběti, čekat na ni po práci, sledovat ji celou cestu domů v těsném závěsu apod. Druh pomlouvání, znehodnocování, psychické deptání oběti, zde pachatel posílá například pomlouvачné e-maily spolupracovníkům oběti. Zveřejňuje je na internetu. Objednává za ni internetové produkty nebo naopak může podat inzerát, že oběť prodává byt, poskytuje sexuální služby, poškozování majetku, vniknutí do soukromí nebo útoky na domácího mazlíčka. Druh kontaktování oběti přes třetí osoby, tzv. „stalking by proxy“, zde se pachatel sám vydává za oběť. Snaží se okolí

---

¹³ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 57 - 59.

zmanipulovat a proti skutečné oběti je poštvat. Okolí potom skutečné oběti stalkera nevěří a domlouvá jí, proč se tak chová. Do druhu fyzického násilí lze zahrnout také opakované neustálé bušení či kopání do dveří. Za hlavní projev fyzického násilí v této kategorii považují odborníci napadání, sexuální útoky včetně znásilnění. Jako signál zvýšeného ohrožení oběti je považováno bití, kopání, kousání apod. Násilí za pomoci zbraně nebo škrcení, útoky autem také nejsou vyloučeny.¹⁴

3.4 Dělení stalkingu podle typu vztahů

- *„vztah osobní (milenecký a partnerský, ale také sousedský),*
- *vztah pracovní (blíže se rozlišuje zaměstnanecký poměr a profesní vztah),*
- *vztah mediálně zprostředkovaný (pronásledování mediálně známých osobností).“¹⁵*

3.5 Dělení pronásledovatele podle skupin

- *„pronásledovatel celebrit,*
- *pronásledovatel ex-partnera,*
- *pronásledovatel politiků,*
- *pronásledovatel z vášně, v jeho chování je v prvním plánu zvýrazněna sexuální motivace, a podle módních vlivů se stěhuje od oběti k oběti,*
- *pronásledovatel ze ziskové motivace, který netrpí žádnou psychickou poruchou, pronásleduje vyhlédnutou oběť účelově, hrozí fyzickým násilím, aby od ní nebo třetí osoby získal peníze,*
- *pronásledovatel zhrzený a odmítnutý v lásce.“¹⁶*

---

¹⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 60 - 62.

¹⁵ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 231.

¹⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 231.

3.6 Pět hlavních motivačních vzorců pronásledovatele

- „reakce na odmítnutí,
- hledání intimacy a blízkosti za každou cenu,
- ventilování hostility a nenávistnosti,
- pronásledování z nedostatku kompetencí řešit vzniklou situaci jinak,
- pronásledování jako důsledek predátorské agresivity.“¹⁷

Podle výzkumů se za nejnebezpečnějším a nejzákeřnějším druhem stalkingu považuje pronásledování bývalým partnerem. Když se pár rozejde, je přirozené, že jeden z nich rozchod nese těžce a brání se mu. O bývalého partnera neustále usiluje, snaží se s ním jakkoliv komunikovat (SMS zprávy, dopisy, květiny apod.) a přesvědčit ho o své lásce. V tomto případě je tedy velmi těžké odhadnout, zda se z pouze ublíženého a odmítnutého člověka vyznávajícího lásku, stane nebezpečný stalker.¹⁸

3.7 Cyberstalking

Cyberstalking je zvláštní podoba stalkingu. Tento pojem použil v roce 1999 poprvé Deirmenjian a charakterizoval ho jako stalking v kybernetickém prostoru, tedy pronásledování prostřednictvím internetu. Cyberstalking a stalking se v reálném prostředí od sebe příliš neliší. Pachatelé jsou povětšinou muži, v roli obětí se častěji ocitají ženy. I u cyberstalkingu je vyšší pravděpodobnost, že pronásledovatel a jeho oběť se znají z reálného světa a měli předtím bližší nebo intimní vztah. Ryze internetové známosti, které se překloupí do stalkingu, jsou spíše výjimkou. Na druhé straně je cyberstalking atraktivní pro širší škálu pronásledovatelů, protože je snadno dostupný. Bez velkých nákladů a investic umožňuje neustále terorizovat oběť i na velkou dálku. Práh zábran pachatele snižuje i sama technologie, takže cyberstalking si může držet iluzi, že jeho počínání je jen další počítačová hra.¹⁹

---

¹⁷ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 232.

¹⁸ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 225.

¹⁹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 63.

Specifičnost cyberstalkingu je všeobecně uznávána jak ve forenzní psychologii a příbuzných naukách, tak také v legislativě. Pro zkušeného pachatele není obtížné si na internetu získat údaje o své oběti. Pronásledovatel má tak přístup k oběti i v reálném světě. Existují dokonce domácí stránky, které poskytují tipy pro začínající stalkery. Právě tyto okolnosti podnítily některé státy k přijetí specifické legislativy proti cyberstalkingu.²⁰

3.7.1 Projevy cyberstalkingu

- „zasílání obtěžujících e-mailů,
- negativní zprávy o oběti v různých chat-roomech,
- nevyžádané, zlovolné prezentace oběti na různých místech v internetovém prostoru,
- vyhrožování prostřednictvím internetu, elektronická sabotáž (zavirování počítače, slídění v počítači oběti, odcizování elektronických dat).“²¹

3.7.2 Postup při cyberstalkingu

V případě, že vás začne někdo obtěžovat prostřednictvím „on-line světa“, můžete využít některé z následujících kroků:

Věřte svým instinktům. Máte-li podezření, že o vás a vašich aktivitách někdo ví příliš mnoho informací, je možné, že jste sledováni. Plán bezpečnosti. V případě, že se stanete obětí nějakého násilného chování, existují organizace, které vám pomohou vytvořit určitý bezpečnostní plán pro vaši ochranu. Je možné využít také krizové telefonní linky nebo internetové stránky příslušných organizací. Je nutné být velice

---

²⁰ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 63.

²¹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 63.

opatrný, pokud se pachatel (násilník) projeví jako technicky zdatný. Věřte opět svým instinktům. S obtěžováním se můžete obrátit na právníka či je ohlásit na policii. Používejte bezpečnější počítač. Pokud máte podezření, že se na váš počítač napojil někdo cizí a prostřednictvím něj vás sleduje, využívejte počítače například ve veřejných knihovnách, komunitních centrech a podobně. Vytvořte si novou emailovou adresu. Můžete využívat služby bezplatných on-line emailových účtů. Uvádějte anonymní jméno, nevyvěšujte do profilů informace o vaší osobě, které by stalker mohl zneužít. Zkontrolujte nastavení vašeho mobilního telefonu. Pokud má váš telefon Global positioning system – globální polohovací systém (dále jen GPS) nastavení povoleno, vypněte jej, aby vás případně stalker nemohl vystopovat. Změňte si hesla a Personal identification number – osobní identifikační číslo (dále jen PIN) kódy. Snažte se využívat generově nezabarvená hesla. Vyhněte se užití data narození, čísel a frází, které si s vámi může stalker spojit, a tak je odhalit. Nikomu svá hesla neposkytujte a skryjte je na místě, které není snadno přístupné. Minimalizujte používání bezdrátových telefonů (vysílaček) a dětských chůviček. Prostřednictvím těchto hlasitých přenosů vás může stalker slyšet. Používejte proto šňůrový telefon. Využijte darovaných nebo nových mobilních telefonů. Jestliže například krizové centrum poskytuje možnost získat mobilní telefon nebo máte-li možnost koupit si nový, učíňte tak. Zvažte také využití předplacené telefonní karty. Zeptejte se na vaše záznamy a data. Mnoho soudních systémů a vládních agentur publikuje své záznamy na internetu. Ověřte si, zda se vaše osobní záznamy a údaje na internetu neobjevují a je dodržována ochrana záznamů obětí. Zjistěte, zda lze nějakým způsobem omezit přístup k vašim údajům uvedeným na internetu a tím tak chránit vaši bezpečnost. Zkuste si vyhledat vaše jméno na internetu. Zjistíte tak, jaké informace o vás prohlížeč poskytuje a k jakým informacím se tak může stalker dostat.²²

Objevují se názory, že cyberstalking není vůbec tak nebezpečný jako „klasický“ stalking, protože nedochází k fyzickému kontaktu mezi obětí a pachatelem. Cyberstalking je ovšem stejně závažný. I když oběť není pachatelem ohrožena fyzicky, má toto počínání velký vliv na její psychiku. Cyberstalking je fenoménem, který je

---

²²JAROŠOVÁ, I. *Cyberstalking*. In: *epravo* [online]. 16. 7. 2013, [cit. 03-02-2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/cyberstalking-91552.html>>.

v současné době stále častější a rozhodně bychom neměli podceňovat hrozbu s ním spojenou.²³

Kazuistika

Český zpěvák dostával stovky textových zpráv z SMS bran a e mailů ze skrytých IP adres. Bylo mu také vyhrožováno ublížením na zdraví a dokonce i smrtí. Hrozby směřovaly i vůči rodině. Na sociálních sítích vznikaly jeho falešné profily. Během svých turné i jiných cest mu přicházely vzkazy o tom, že je pod trvalou kontrolou, a že na příslušném místě "chcípne". Zpěvák dlouho nevěděl, kdo jej terorizuje. První tři roky vše mlčky snášel. Věřil, že dříve či později dotyčný přestane. Nakonec se ale obrátil na policii. Stalo se tak poté, co tehdy neznámý stalker vnikl do počítače a ukradl mu hesla. "K některým emailům jsem se již nikdy nedostal, protože mi v přibližně třech tisících soukromých korespondencích udělala tato osoba čistku. Měl jsem pocit naprosté ztráty soukromí a pocit bezmoci vůči sprostým a cynickým e mailům mimo jiné dosti brutálně zesměšňujícím smrt mého psa," dodal zpěvák s tím, že stalker kontroloval každý jeho krok a uchýlil se i k výhrůžkám smrtí. "Součástí této prapodivné hry byly i zprávy na diskusním fóru mého fanouškovského webu, kde tato osoba nejen zesměšňovala mou práci, ale dokonce přála smrt dcerce mého kolegy, který se mě v diskusi zastal. Informaci o nemoci jeho dcery měla tato osoba opět z mého soukromého emailu," doplnil zpěvák, který nakonec musel vyhledat pomoc psychiatra. Policie případ vyšetřovala několik měsíců. Tři čtvrtě roku po podání trestního oznámení se zpěvák dozvěděl, že ze stalkingu je skutečně podezřelá dvaatřicetiletá fanynka z Ostravy, která pravidelně chodila na jeho koncerty a někdy mu z nich posílala amatérské záznamy.²⁴

---

²³JAROŠOVÁ, I. *Cyberstalking*. In: *epravo* [online]. 16. 7. 2013, [cit. 03-02-2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/cyberstalking-91552.html>>.

²⁴ŠTOČKOVÁ, V. *Kyberstalking*. In: *profem* [online]. 9. 4. 2013, [cit. 11-12-2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.profem.cz/clanek.aspx?a=97>>.

3.8 Viktimologie

Viktimologie je relativně novou disciplínou, je rozvíjena jako nauka o obětech. Zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů, především k jakým změnám dochází v chování a prožívání těch, kteří se stali obětí trestného činu. Zajímá se, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se „spolupodílí“ na interakci v průběhu trestného činu. Nejde přirozeně o to zatížit oběť určitou spoluvinou a tím omlouvat a odbřemnit pachatele. Fungování viktimologie směřuje k vypracování poznatků o tom, jak se lze účinně vyhnout roli oběti a jakými preventivními opatřeními lze snížit riziko ohrožení na minimum. Vedle informací o bezpečném chování se v rámci viktimologie zkoumá problematika právní a psychologické pomoci obětem trestných činů.²⁵

Obor viktimologie se začal vyvíjet až ve 30. letech 20. století. Stalo se tak na popud odborníků z řad psychologů, právníků, kriminologů a dalších. Tito odborníci usilovali o změnu v jednání s oběťmi v době spáchání trestného činu a zajištění práv obětí k jejich prospěchu, a to z hlediska psychologických i právních souvislostí. Výsledkem práce těchto odborníků jsou například zákony o odškodnění oběti trestných činů nebo zákony o ochraně obětí a svědků. Pozornost odborníků se v oblasti viktimologie jako vědeckého oboru zaměřuje na velké množství různých problémů, ve kterých se prolínají psychologické, sociologické, právní, kriminologické a další zřetele.²⁶

Značný zájem se soustřeďuje na poznání viktimogenních situací. Jsou místa a časové okamžiky, se kterými je spojeno riziko ohrožení. Jestliže se těmto místům a časovým okamžikům nevyhýbáme, zvyšujeme možnost, že se staneme obětí různých trestných činů. Zdá se, že všechna světová velkoměsta jsou podle tohoto hlediska výrazným způsobem strukturována. Lze je členit na tzv. specifickou kriminalitu, vražedné útoky apod. V roce 1970 byl v New Yorku zřízen velkým výzkumný tým,

---

²⁵ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 106.

²⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 106.

který se zabývá touto problematikou označovanou v odborné literatuře výrazem „kriminální geografie a kriminální ekologie“.²⁷

3.8.1 Typologie obětí

V rámci zkoumání obětí trestných činů se využívá rovněž typologický přístup. Odborníci se snaží třídít získané empirické poznatky o obětech do příbuzných skupin, které by umožnily rychlou a přehlednou orientaci ve velkém množství informací, které jsou dnes k dispozici. Pro vytváření klasifikačních schémat je možné použít různá hlediska, proto existují různé typologie obětí. Mezi nejpoužívanější a prakticky nejcennější patří:

- typologie obětí podle zažitého trestného činu: kopírují obvyklé kategorie deliktů používané v kriminologii, nejčastěji se rozlišují následující skupiny nebo typy: oběti přímého fyzického násilí, oběti sexuálního násilí, oběti domácího násilí, oběti s majetkovou újmou způsobenou vloupáním do soukromí a oběti podvodů,
- typologie obětí podle reakce na trestný čin: rozlišuje se například oběť s expresivní a kontrolovanou reakcí podle intenzity vnějšího chování nebo oběť pasivní, odevzdaná a oběť aktivní,
- typologie obětí podle interakce „oběť – pachatel“ v době kolem spáchání trestného činu: tato patří mezi nejznámější. Patří sem pět základních typů:
- zúčastňující se oběť – kriminálnímu činu předchází vzájemné působení mezi pachatelem a obětí, která nezanedbatelným způsobem ovlivňuje motivaci pachatele. Jde o relativně častou situační konstelaci odpovídající statistickému poznatku o násilných trestných činech, že pachatel a oběť se ve většině případů vzájemně znají,
- nezúčastňující se oběť – před činem nedochází k vzájemnému působení mezi pachatelem a obětí, motivace kriminálního jednání nemá přímou „vztahovou“

---

²⁷ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 106 – 107.

vazbu na oběť. Oběť v tomto případě neměla možnost vnímat potenciální ohrožení dříve než v momentu samotného útoku,

- provokující oběť – z názvu již plyne, jakým způsobem ovlivnilo vzájemné působení mezi pachatelem a obětí spáchaný čin. Provokující oběť podcenila nebezpečnost situace, špatně odhadla pachatele a záměrně či bezděčně se vystavila silně viktimogenní situaci. U provokujícího typu, ať už v mužském či ženském vydání, obvykle nacházíme výrazné osobnostní a behaviorální viktimogenní faktory. S provokujícím chováním se však můžeme setkat také u jinak vyrovnaných sebeovládajících se osob, které jsou momentálně zatlačeny do kouta například nesnesitelným ponižováním,
- latentní oběť – ta se vyznačuje přítomností všech viktimogenních faktorů. Role oběti není ovšem veřejná, újma není formálně známa. Vysoká latence se předpokládá zejména u obtížně kontrolovatelných jevů, jako je násilí páchané v rodinách. S větší latencí lze počítat také u deliktů, jejichž zveřejnění formou oznámení naráží na četné emocionální bariéry a společenské předsudky jako například sexuální zneužívání dětí. Právě výzkumy zaměřené na latentní oběti umožňují řídit statistické odhady výskytu určitých trestných činů. Jsou totiž důležitým pramenem informací, který doplňuje oficiální policejní nebo soudní statistiky, které zahrnují pouze oficiálně zaregistrované a stíhané případy,
- nepravá oběť – role nepravé oběti je získaná omylem, nedopatřením, shodou nešťastných náhod. Osoba se ocitla v nesprávnou dobu na nesprávném místě a stala se tak náhodně a často také v zastoupení někoho jiného obětí. Útok původně směřoval jiným směrem.²⁸

3.8.2 Mýty a předsudky laické viktimologie

Představy o typických projevech obětí kriminality jsou zatíženy řadou mýtů a předsudků. Jedná se o mýty laické viktimologie. Některé laické předsudky a předvědecké představy o viktimizaci obětí poškozují v pochodech sekundární viktimizace.²⁹

---

²⁸ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 108 - 110.

²⁹ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 40.

Mýtus o pomstychtivosti obětí

Ve starší viktimologické literatuře probíhala diskuse o tom, jestli v prožívání oběti jsou přítomny spíše pocity pomsty a výměny nebo naopak obavy a strach z pachatele. Dominantní reakcí na zločin, zejména u obětí násilných deliktů, je narušená potřeba bezpečí a sní související strach z pachatele. Obraz pomstychtivé oběti, která touží po odplatě v duchu „oko za oko, zub za zub“ se považuje spíše za mýtus³⁰

Mýtus o neexistenci spravedlivého trestu pro pachatele

S laickou hypotézou o pomstychtivosti oběti úzce souvisí. Je to druhá stránka stejné mince. V podstatě se předpokládá, že z pohledu poškozeného je každý trest pro pachatele nízký a nedostatečný. Oběť nemůže být se způsobem potrestáním nikdy spokojena. Podle dnešních poznatků však tento postoj neodpovídá typickým a nejčastějším reakcím obětí na trestný čin. Oběti jde hlavně o narovnání újmy a o co nejlepší obnovu stavu věcí, nikoli o trest pachatele.³¹

Postoj k trestu hraje větší roli tam, kde jsou škody způsobené trestným činem nezvratné nenapravitelné. To, co skutečně ovlivňuje postoj oběti k vyměřenému trestu, je spíše chování pachatele v průběhu vyšetřování a soudního projednávání případu. Nejvíce záleží na tom, zda pachatel přijme svou zodpovědnost, cítí vinu a projevuje skutečně hlubokou a upřímnou lítost. V takových případech obvykle zůstává důvěra oběti v právo zachována.³²

Mýtus o predestinované oběti

Opírá se o naivní představu, že existují jedinci, kteří jsou osobnostně opakovaně se stávající obětí trestného činu. Jsou to smolaři, kteří zločin přivolávají. Pátrání po takových previktimních znacích však skočilo rozpačitě. Současná akademická

---

³⁰ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 40.

³¹ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 40.

³²ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 40.

viktimologie pracuje s typologiemi obětí zločinu. Akceptuje i kategorii participujících obětí. Současně však zdůrazňuje, že participující oběť není totéž co predestinovaná oběť. I když se oběť vystavila riziku svým neuváženým nebo lehkovážným chováním, neznamená to, že chce nebo musí být viktimizována. Spousta lidí má občas špatný odhad situace, chová se naivně nebo nedůvěřivě. Obvykle to však není spojeno s tak katastrofickými důsledky. Špatný úsudek nebo naivita není prohřeškem, za který by měli být jedinci trestáni viktimizací. Platí, že oběti trestného činu se může stát kdokoli. To znamená, že i opatrní, obezřetní a zodpovědní lidé se přes svůj nerizikový životní styl mohou stát obětí kriminality. Samozřejmě se vyskytují oběti s vyšší nebo vysokou mírou viktimnosti, pak ale jde o jasně definovatelné rizikové faktory, a nikoli o jakousi neuchopitelnou osobnostní přitažlivost pro pachatele. Odhaduje se, že jde o maximálně 5 % obětí oznámených trestních činů. Drtivou většinu tvoří normální a celkem bezpečně žijící občané, které viktimizace zastihuje nepřipravené. Představa, že konec konců nějak přispěli ke kritické události, je zraňuje a někdy i ponižuje. Jde totiž ruku v ruce s pochody etiketování a tudíž i stigmatizace. Oběť si svou traumatizující zkušenost s kriminalitou dobrovolně nezvolila. Není v psychologickém slova smyslu jinak založená či disponovaná než ostatní.³³

3.8.3 Viktimizace

Viktimizací se rozumí proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Jde o děj, který je složitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí vlastním útokem na oběť. Výzkumy naznačují, že z psychologického hlediska je újma způsobená trestným činem pouze úvodním dějem, na který navazují další zraňující události. Jinak řečeno, proces viktimizace má svou dynamiku, která překračuje bezprostřední a přímé důsledky spáchaného trestného činu.³⁴

---

³³ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s. 41 – 42.

³⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 116.

Fáze viktimizace

- **primární** újma způsobená pachatelem a vzniká jako přímý, bezprostřední důsledek trestného činu,
- **sekundární** újma vznikající v důsledku reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí. Zdrojem sekundární viktimizace může být i nevhodné jednání policistů (necitlivý a netaktní přístup, nevhodná komunikace, nesrozumitelné vysvětlení dalšího průběhu vyšetřování). Platí jednoduchá zásada, že všichni, kdo přichází do kontaktu s poškozený v důsledku své profese, musí mít vždy na zřeteli, že oběť trestný čin nespáchala,
- **terciální** újma označuje stav, kdy jedinec nemůže vyrovnat s traumatickou zkušeností, i když z objektivního hlediska došlo k nápravě a odškodnění. Psychicky se zcela zásadně mění, dochází k nalomení původní životní cesty. Pozadí terciální viktimizace je třeba hledat ve zvláštностech osobnostního založení oběti.³⁵

Viktimnost

„Je disponovanost (předpoklad) jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu. Je vázána:

- *na věk oběti (např. okrádání starých lidí v jejich bytech při nabízení fiktivního zboží),*
- *na profesi oběti (např. hlídači, zaměstnanci bank, policisté),*
- *na psychické vlastnosti (např. agresivita, lehkomyšlnost),*
- *na další sociální charakteristiky (např. cizinci, osoby jiné barvy pleti, homosexuálové, prostitutky, osoby retardované, alkoholici).“³⁶*

³⁵ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 116 - 117.

³⁶SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*, vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010, s. 34.

3.9 Oběti stalkingu

Jako oběť je chápána fyzická osoba, jež utrpěla trestným činem újmu, která má přímou časovou a příčinnou souvislost se spáchaným trestným činem. Tato újma se týká života, zdraví, majetku, cti nebo jiných práv oběti. Obětí se může stát i právnická osoba nebo osoba, která újmu sama nepociťuje, protože o ní neví, nebo je k ní lhostejná. Ze statistického hlediska je typickou obětí svobodný člověk žijící bez partnera nebo osoba krátce po partnerském rozchodu. Podle některých autorů se u obětí často vyskytuje sklon k podřízení a pasivnímu podrobování se ve vztazích, takže je pro ně obtížnější jednoznačně a přesvědčivě sdělit ex-partnerovi nebo nápadníkovi, že o něj nemají zájem.³⁷

Speciální případ představuje stalking z pohledu viktimologie. Nejde o jednorázový čin, se kterým se může oběť v budoucnu postupně vyrovnávat. Stalking obnáší mnohonásobnou, pokračující viktimizaci, která skládá z mnoha drobných incidentů. Riziko, že další aktivity budou následovat, je značné, oběť se cítí permanentně ohrožena. Většině obětí nejde o trestní stíhání nebo sankce vůči stalkerovi. Jejich pozornost je naopak upřena na obnovu nerušeného soukromí. Viktimologicky zaměřené poradenství je v případech stalkingu velmi důležité, protože jeho ukončení předpokládá rovněž vhodné chování oběti.³⁸

Kazuistika

„Marie tehdy žila sama. Vše začalo telefonáty muže, který jí nechtěl sdělit své jméno. Z telefonátu pochopila, že ji neznámý muž sleduje. Popisoval vozidlo, ve kterém jezdí, vypočítal její oblíbené obchody, v telefonátech obdivoval její šaty. Jednoho dne zmizelo spodní prádlo, které sušila na sušku ve dvoře domu. Krátce na to obdržela poštou obálku s jejími kalhotkami, které měly v intimních místech vystřižený trojúhelník. Od tohoto okamžiku se u Marie dostavily intenzivní pocity strachu. Podala trestní oznámení, ale vyšetřování nevedlo k žádným výsledkům. Dokonce ani dopis s podivným

---

³⁷ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 82 - 83.

³⁸ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 83.

obsahem, který odevzdala policii, neposunul vyšetřování dále. Intenzivní pocity úzkosti ji už neopouštěly, netroufla si ani vycházet ze svého bytu. Zažívala ataky paniky, objevily se u ní i fobie, že omdlí. Stav hypervigilance byly spojeny s typickými doprovodnými příznaky. Brněly jí ruce, dostavovaly se svalové křeče. Marie se začala obávat, že nad sebou ztratí kontrolu, a že se „pomine na smyslech“. Přestěhovala se proto ke svým rodičům. Úzkostné stavy však přetrvávaly, stále nevycházela ven. Bála se i psát, protože ji provázely „noční můry“. Objevoval se v nich neznámý muž, který na ni útočí nůžkami. Kdykoli zazvonil telefon, vyskočila jak zasažená elektrickým proudem. Popsané příznaky přetrvávaly ještě dlouho poté, co policie pachatele vypátrala a zatkla.“³⁹

Stalking se v některých ohledech od jiných kritických zážitků nebo traumat liší. V mnoha případech bývá například obtížné přesně určit začátek pronásledování. Začíná prakticky v okamžiku, kdy oběť vlastním diagnostickým úsudkem dojde k závěru, že snahy stalkera o kontakt prožívá jako nechtěné a nevyžádané. Ačkoliv podnikne pokus o více či méně jasné odmítnutí, stalker ve svých aktivitách dále pokračuje, a někdy dokonce graduje jejich výhrůžný charakter, čímž dokládá svou moc nad obětí. Nevyžádané projevy zájmu se stávají stalkingem v té míře, v jaké oběť dochází k přesvědčení, že se stalker vměšuje do jejího soukromí, porušuje ho a získává nad ním kontrolu. Oběť obtížně odlišuje neškodné projevy zájmu a nevyžádané pozornosti od projevů nebezpečí. Předpoklad vývoje dalších událostí je z pohledu oběti nemožný. Oběť je vlastně nucena čekat, co se bude dále odehrávat. Většina obětí má nutkání se permanentně ohlížet dozadu, jestli není stalker někde na blízku.⁴⁰

Někteří autoři hovoří proto o spirále stalkingu. Ta zahrnuje tři opakující se fáze. V první fázi se zjevuje vlastní aktivita stalkera, která v oběti vyvolává úlek a strach a přináší jí značný stres. Ten pomalu odeznívá a otevírá se fáze druhá. V té nastává uklidnění, oběť se z otřesu vzpamatovává. Toto stádium netrvá dlouho a záhy přechází do třetí fáze, ve které dominují nepříjemná očekávání a obavy z další akce stalkera. V prožívání oběti se opět vzniká stres.⁴¹

---

³⁹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 83 - 84.

⁴⁰ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 83.

⁴¹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 83.

V důsledku toho, že chování stalkera lze jen těžko předvídat, sklouzávají oběti většinou rychle do třetí fáze, ve které prožívají předvídatelný stres z toho, co bude následovat, a také bezmoc. Nakonec se čas oběti dělí jen mezi akutní traumatizující zážitky způsobené projevy stalkera a mezi napjaté očekávání, co se stane příště. Oběti se dostávají do stavu permanentního neklidu, strachu a zvýšené pozornosti spojené s podezíravostí. Stalker jejich život plně ovládá.⁴²

Aktuálně se řeší problém, aby pronásledované osoby byly uznány a brány jako oběti. Věrohodnost jejich postavení jako obětí obtěžování, pronásledování a vyhrožování bývá totiž zpochybňována proto, že mnoho stalkerů provádí své aktivity pod krycím pláštěm údajné lásky. Mnoho lidí má tak ze začátku pro jejich konání pochopení. Nedovedou si představit, že se bývalá láska může proměnit v takovou umanutou zášť. Navíc mnoho stalkerů disponuje skutečně detailními znalostmi ze soukromí obětí. Proto se také lidé z jejího blízkého okolí kloní k názoru, že jde jen o vyhrocený soukromý vztah, který se sám od sebe upraví. K tomu přispívá i fakt, že řada stalkerů převrací role. Stalking narušuje především mnoho obětí se svobodně rozhodovat o sobě a svém životě. Stalking může vážně narušit stávající osobní vztahy obětí. Někdy dlouhodobě trpí ztrátou dobrého jména a dobré pověsti v pracovním životě. Obrazně řečeno, stává se rukojmím stalkera.⁴³

3.9.1 Posttraumatická stresová porucha

V průběhu života člověk zažije řadu nelehkých událostí, dostane se do situací, v kterých je ohrožen jeho život nebo zdraví. Prožije traumata a snaží se tímto stavem nějakým způsobem vypořádat. Mohou to být traumata, která už někdy zažil nebo ještě nikdy nezažil. Nebo to mohou být traumata, se kterými nemá žádné osobní zkušenosti. Obětí traumatu je jedinec, který prošel mimořádnou událostí, která u něj vyvolala extrémní zážitek. U traumatizovaného jedince je narušen pocit, že má událost pod kontrolou a je schopný se s ní vyrovnat. Osoba je z události překvapena. Nemá možnost

---

⁴²ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 83 - 84.

⁴³ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 84.

utéct a nechápe, co se stalo a proč právě jí. Tuto událost není schopna zařadit do svých momentálních představ o světě, a proto má narušen základní pohled na svět. Zpravidla se u osoby dostavuje stresová reakce na trauma. Tato reakce má povahu připraveného programu, který organismus automaticky spouští v situaci závažného ohrožení. Projevuje se například snahou ztuhnutím, neschopností se pohnout nebo naopak někam utéct. Osoba ztrácí kontrolu sama nad sebou a chová se jinak než obvykle. Mění se její vnímání průběhu událostí, času, prožívání tělesných pocitů, dále se střídají emoce typu vztek, strach, bezmoc, zoufalství.⁴⁴

Odborníci, zabývající se výzkumem traumat, se domnívají, že za určitých okolností vede duševní nebo tělesný šok ke vzniku posttraumatické stresové poruchy téměř u každého jedince. Snaží se však nalézt vysvětlení, proč některé oběti traumatu trpí posttraumatickou stresovou poruchou celý život, kdežto u jiných se tyto příznaky časem vytrácí a u někoho se vůbec nerozvinou. Některé důvody tohoto problému tkví v osobnosti jedince. Vznik a rozvoj této poruchy a závažnost jejích příznaků ovlivňují věk a emoční zralost postiženého. Pravděpodobnost dlouhodobých negativních důsledků této poruchy je tím větší, čím je oběť traumatu mladší a citově nezralejší, pravděpodobně proto, že mladým lidem chybí životní zkušenost a konkrétní perspektivy. Jak jsme starší, lépe jsme schopni poradit si s různými situacemi.⁴⁵

3.9.2 Počátky výzkumu posttraumatické stresové poruchy

Dlouhodobé negativní účinky silně traumatizujících zážitků na emocionální stabilitu jedince jsou všeobecně známy. První odborné zmínky pochází z roku 1879, kdy v USA došlo k několika těžkým železničním neštěstím. U přeživších obětí a očitých svědků byly následně registrovány poruchy spánku, noční děsy, deprese, výkyvy nálad a řada dalších symptomů výrazně ochromujících pracovní a životní adaptabilitu postižených jedinců. Stejný obraz psychického postižení vyvolaný válečnými útrapami v obou světových válkách byl studován pod označením „traumatická neuróza“. Neuróza nastartovaná prožitými válečnými krutostmi byla popsána jak u bojujících vojáků, tak

---

⁴⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 130.

⁴⁵PORTERFIELDOVÁ, K. M. *Jak se vyrovnat s následky traumatu*. Praha, 1997, s. 49.

u civilního obyvatelstva a samozřejmě také u vězňů koncentračních táborů. Nicméně vzrůst zájmu o problematiku dlouhodobých patologických účinků extrémního stresu přinesla válka ve Vietnamu. Problémy s návratem vietnamských veteránů do normálního života a jejich schopnost zůstat delší dobu v jednom občanském povolání podnítily intenzivní zkoumání toho, jak silné a emocionálně otřesné zážitky ovlivňují pozdější chování zúčastněných osob.⁴⁶

Další výzkumy však přinesly poznatek, že obdobné potíže se vyskytují i u ostatních lidí, kteří prodělali otřesný zážitek. To je takový, který bychom v běžné řeči označili jako „ránu osudu“. Vzniká diagnostická kategorie označená jako posttraumatická stresová porucha, která je od roku 1979 v USA zařazena do oficiálního klasifikačního manuálu pro statistickou evidenci psychiatrických poruch a nemocí D-S-M. Od osmdesátých let je problematika vyrovnávání se s otřesnými traumatizujícími zážitky detailně studována v rámci nauky o obětech trestných činů. Současně vznikají první výzkumné projekty, které zkoumají dopad extrémních situací na profesionály určené pro pomoc v krizových situacích. Výsledky zkoumání nasvědčují tomu, že členové záchranářských týmů, pohotovostních útvarů a dalších speciálních jednotek trpí často stejnými příznaky jako ostatní bezprostřední účastníci kritických situací.⁴⁷

3.9.3 Traumatická událost

Traumatické události tvořící poststresové reakce jsou výjimečné a specifické. Jejich specifičnost vymezují dva znaky: prvním určujícím znakem je moment ohrožení fyzické integrity anebo života. Tento znak registruje nebezpečnost situace, reprezentuje v podstatě objektivní a všeobecně srozumitelné kritérium. Jde o takovou krizi, která v sobě nese zřejmou pravděpodobnost náhlého poškození zúčastněných osob na zdraví, eventuálně i možnost ztráty života. Pro vypuknutí posttraumatických potíží není přitom rozhodující, jestli se ohrožení vztahuje přímo k vlastnímu zdraví a životu anebo jestli je dotyčná osoba pouze v roli svědka utrpění druhých. Dokonce se zdá, že

---

⁴⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 118.

⁴⁷ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 109.

pravděpodobnost následných psychických potíží je větší u těch osob, které situaci pouze asistovaly. Traumaticnost situace se dále zvyšuje, je-li nebezpečí náhlé, nečekané a pramení z něj ohrožení na životě nesmyslné, zbytečné, nespravedlivé a kruté. Druhým znakem je překročení rámce obvyklé lidské zkušenosti. Vychází z poznatků viktimologie a postihuje psychologický dopad krizové události na duševní stabilitu a integritu jedince. Překračuje rámec běžných zkušeností. Nepatří do každodenního života. Je natolik výjimečná, že ji obecné povědomí chápe jako těžkou ránu osudu. Traumatická událost je vnímána jako krize a prolamuje obranné mechanismy osobnosti. Protože je z pohledu jedince svévolná, neočekávaná, nenadálá a racionálně nepochopitelná, bortí základní iluze, ze kterých bezpečně čerpáme síly pro plnohodnotný život.⁴⁸

3.9.4 Falešné oběti stalkingu

„Falešné oběti jsou problémem nejen v případech stalkingu, ale týkají se i mnoha jiných trestných činů. Do rolí falešných obětí se pasují většinou samotní pachatelé daného trestného činu za účelem získání důvěry okolí skutečné oběti. Zároveň se tímto hraním rolí snaží odvést pozornost od své osoby, jako možného pachatele. Tyto falešné oběti velmi ztěžují práci policistů a jiných složek, které se trestným činem zabývají. Falešná viktimizace představuje široký a různobarevný jev. Z praxe jsou známy nepravé oběti loupežných přepadení, znásilnění, sexuálního zneužívání a samozřejmě i podvodů. V poslední době byly zaregistrovány v USA, ale i v Evropě falešné oběti extremistických zločinů. Objevovaly se u nich dva dominantní motivy: získat pozornost médií a také statut oběti, ze které vyplývají určitá finanční zvýhodnění. Existuje také jev falešných obětí únosů, jejichž údajnými pachateli mají být mimozemšťané.“⁴⁹

---

⁴⁸ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998, s. 120 - 121.

⁴⁹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 102.

Kazuistika

„Žena pojala podezření, že její manžel má „aféru“ se sekretářkou. Dostavila se na policii a oznámila, že neznámý muž ji pronásledoval až před dům, kde ji napadl a způsobil ji lehká řezná poranění. Stopy po nich na ruku mohla skutečně ukázat. Jejího muže tento incident tak vyděsil, že ji nyní vozil denně do práce i ze zaměstnání a snažil se co nejvíce pobývat se svou ženou. Po prvním napadení následovaly další tajuplné incidenty pronásledování, o kterých žena věrohodně referovala. Přeložila policii i výhrušné dopisy, které údajně našla přede dveřmi svého domu. Jednou uvedla, že se neznámý muž pokusil vniknout v noci do domu přes zahradu (když byl manžel na služební cestě). Žena použila manželovu zbraň a naslepo vystřelila do tmy. Výstřely slyšeli sousedé a zavolali policii. Na to byla ženě přidělena policejní ochrana. Rovněž byly instalovány bezpečnostní kamery, které poté zachytily údajnou oběť, jak klade výhrušný dopis před dveře domu v době těsně před návratem manžela z práce. Po konfrontaci s tímto video-záznamem že doznala, že pomocí smyšlené historky o stalkingu chtěla zachránit vztah a získat svého manžela nazpět.“⁵⁰

3.9.5 Syndrom falešné viktimizace

Syndrom falešné viktimizace nepředstavuje jednoznačný pojem. Někteří autoři jej užívají v souvislosti se stalkingem, jiní ho rozšiřují i na smyšlená znásilnění. Další ho používají také u Münchhausenova syndromu. Psychologické výzkumy zkoumají na osobnosti falešných obětí a také na zjišťování motivů, které je vedou k oznamování smyšlené viktimizace. Rozlišují se dva základní typy falešných obětí. První skupinu tvoří falešné oběti, které svou falešnou viktimizaci záměrně předstírají. Na své jednání hledí reálně, vědí, že klamou. Druhou skupinu tvoří oběti, které ztratily kontakt s realitou nebo je toto spojení v určitém ohledu narušeno. O své viktimizaci jsou subjektivně přesvědčeny. Falešná obvinění vznešená vůči známým nebo neznámým pachatelům nejsou z jejich strany uvědomovanou lží. V motivaci k falešné viktimizaci hrají důležitou roli různé psychické poruchy (mnohočetná osobnost, „borderline“

---

⁵⁰ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 104.

poruchy s bludy a podobně). Výraz „syndrom falešné viktimizace“ byl původně zaveden právě pro tuto skupinu psychicky narušených nepravých obětí. Falešné oběti, u kterých je kontakt s realitou zachován, rozlišují mezi skutečností a fikcí spolehlivě a svou viktimizaci fingují. Představují totiž účelové jednání s celkem psychicky pochopitelnou motivací. Pohnutky pro jejich jednání mohou být alibi, pomsta, touha či přání získat pozornost, určité materiální nebo finanční výhody.⁵¹

„Důvody zájmu o syndrom falešné viktimizace:“

- ***Plýtvání zdroji*** – vyšetřování případů oznámených nepravými oběťmi poutá zbytečně čas i prostředky orgánů činných v trestním řízení, které potom chybí jinde.
- ***Podrývání věrohodnosti skutečných obětí*** – případy falešných obětí mají negativní dopad na důvěru vůči faktickým obětem. Věrohodnost skutečných obětí může být zpochybňována.
- ***Podezírání nevinných osob*** – v důsledku nepravdivých oznámení jsou podezřívány nevinné osoby. Vyšetřování jim způsobuje problémy i potíže v různých oblastech života a v pochodech sociální stigmatizace může zbytečně utrpět i jejich bezúhonnost.
- ***Negativní „politické“ dopady*** – dramatické líčení případů v médiích, které se teprve později vyjeví jako smyšlené falešnou obětí, může rozjitřit veřejné mínění.
- ***Plýtvání nevhodnou pomocí*** – falešné oběti (na rozdíl od pravých) směle žádají o pomoc na různých místech. Sociálněpsychologické služby, které takto získají, jsou však pro ně nevhodné. Dostává se jim péče pro potíže, které ve skutečnosti nemají, a jejich skutečné problémy zůstanou nerozpoznány.⁵²

---

⁵¹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 103.

⁵²ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 103.

Jako dva dominantní důvody, proč se lidé vydávají za falešné oběti je získání mediální pozornosti a v některých případech může být důvodem také určité finanční zvýhodnění (např. pojistné podvody). Oblast falešné viktimizace zatím není dostatečně prozkoumána. Ovšem zájem o tento problém je veliký hned z několika příčin: vyšetřování případů falešných obětí okrádá orgány vyšetřující případ o čas, který je potřebný jinde; zpochybňuje důvěryhodnost skutečných obětí; z trestného činu mohou být podezírány nevinné osoby; falešným obětem se dostává jiné – zbytečné pomoci než skutečně potřebují. Případové studie prokazují, že většina falešných obětí stalkingu jsou ženy. Ty předstírají, že jsou pronásledovány a přitom žádný pronásledovatel ve skutečnosti neexistuje. Tímto chováním se snaží oživit už ztracený vztah, v podstatě dotyčného vydírají. Předstírající osoby ve většině případů trpí nějakou poruchou osobnosti, chtějí být středem pozornosti. Takto narušené osoby se pro větší důvěryhodnost jejich případů mohou uchýlit i k sebepoškození, což vyšetřování případů ještě ztíží. Ne všechny falešné oběti jednájí naprosto vědomě a záměrně. Mnoho z nich trpí nějakými psychickými potížemi či vážnějšími poruchami osobnosti. Proto není příliš vhodné na ně pohlížet jen jako na obyčejné „švindlíře“, kteří se snaží ze svého jednání jen profitovat. Smýšlení takovýchto příběhů je třeba brát jako určité volání o pomoc. Je tedy vhodné snažit se s údajnou obětí vybudovat určitou důvěru, abychom mohli případně poskytnout správnou odbornou pomoc.⁵³

3.9.6 Pomoc obětem stalkingu

„Poskytnout obětem pronásledování účinnou pomoc a nalézt recept, jak stopnout chování pronásledovatele, není snadnou záležitostí. V současném právním prostředí České republiky má oběť jen omezené možnosti, jak se bránit. Navíc platí, že vyřešení případů stalkingu vyžaduje spolupráci různých profesionálů. Ze zahraničí je známo, že efektivní management stalkingových kauz není pouze záležitostí policie, ale předpokládá úzkou spolupráci s odborníky z řad psychiatrů, psychologů, ale také dalších institucí typu mediační a probační služby. Pro oběť skončí útrapy teprve v okamžiku, kdy se skutečně přestane obávat násilí ze strany známého pachatele. K tomu je nutné, aby pronásledovatel změnil nejen své chování, ale i své myšlení. Jinak

---

⁵³ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 156 - 157.

*řečeno, nestačí, že pachatel vyhrožování se pod hrozbou sankcí nesmí k oběti přiblížit, ani ji jinak kontaktovat. Tam, kde je to nezbytné, je třeba kombinovat sankce s terapeutickými opatřeními, které umožní agresorovi zvládnout životní problémy a frustrace a podpoří ho v hledání nové životní perspektivy.*⁵⁴

Terapie následků traumatizace je vhodná až po ukončení případu. Dokud existuje nebo pokračuje pronásledování je nutná podpora a zajišťování bezpečí oběti.

Podpora v případech pronásledování obsahuje následující kroky:

- informování o podstatě pronásledování a jeho pachatelích,
- podporu porozumění oběti vlastním reakcím a příznakům,
- normalizaci příznaků a obtíží (běti mají strach, že se zblázní, že „rupnou“, zejména vykazují-li symptomatiku PTSP)
- odstraňování pocitů viny (hlavně u ex-partner stalking),
- práci s častým pocitem obětí, že je nikdo nebere vážně,
- destabilizaci pocitu identity, sebecitu,
- obnovení iluze kontroly (jasné poselství: svět je do určité míry nejisté místo).⁵⁵

3.9.7 Obecné zásady pro jednání s obětí trestného činu

1. V první řadě má oběť trestného činu právo na informace. Policie a jiné orgány zabývající se trestním řízením jsou povinné oběť informovat o průběhu trestního řízení, o jejích právech a v neposlední řadě také o možnostech pomoci.

2. Je důležité v oběti obnovit pocit bezpečí, který prostřednictvím trestného činu ztratila. Dosáhnout toho je možné jak psychologickými prostředky, kdy oběť ujistíme, že se trestný čin nebude opakovat, doporučíme jí přítomnost přátel, tak prostředky faktickými. Oběti tedy zajistíme bezpečnost v průběhu trestního řízení i po propuštění pachatele.

⁵⁴ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 123.

⁵⁵ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 123 - 124.

3. Při jednání s obětí je bezpochybně nutné, abychom směrem k oběti vyjádřili důvěru. Souvisí to s někdy nevhodně vedeným dotazováním se na osobní až intimní záležitosti týkající se oběti, které v ní mohou vyvolat pocit nedůvěry. Je třeba oběti vysvětlit, proč je důležité se k takovým otázkám vyjádřit.

4. Kromě vyjádření důvěry k oběti je potřebné i pro dobrou vzájemnou komunikaci při objasňování případu umění empatie.⁵⁶

3.9.8 Privátní možnosti ochrany stalkingu

a) přerušit veškerých kontaktů se stalkerem (neodpovídat na dopisy, SMS zprávy, telefonáty), v žádném případě nesmíte přistoupit na schůzku, stalkera tak jedinečně v jeho jednání podpoříte,

b) minimalizovat možnosti, že se se stalkerem setkáte (změnit své návyky, trasy),

c) dokumentovat projevy pronásledování (nevyhazovat dopisy, nemazat SMS zprávy, maily),

d) informovat své blízké (blízcí vás mohou např. doprovázet, poskytnout podporu).⁵⁷

3.9.9 Institucionální možnosti obrany stalkingu

a) kontaktovat odborné instituce: Bílý kruh bezpečí a další organizace pro pomoc obětem trestných činů,

b) kontaktovat Policii ČR,

---

⁵⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 156 - 157.

⁵⁷HRŮZA, Petr. *Kyberstalking*. In: *moodle.unob* [online]. [cit. 3. 2. 2015]. Dostupné z: <https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/15099/mod_resource/content/3/T%C3%A9ma%206-6s%20-%20Kyberstalking%20Petr.pdf>.

c) oběť by se měla obrátit na Policii ČR tehdy, pokud pociťuje intenzivní strach. To je vážný signál, že situace není normální. V některých případech stalkingu (např. na pracovišti, ve škole) stačí, aby se do situace vložila autorita (např. zaměstnavatel, ředitel). Násilníkovi ne vždy dochází, že oběť má strach. Po zásahu další osoby (authority) svého jednání může zanechat.

e) vyhledat pomoc.⁵⁸

Při méně častých nechtěných kontaktech, hovory od pronásledovatele odmítat nebo dočasně nepřijímat. Pokud obtěžování i nadále přetrvává je třeba SMS a MMS zprávy a přijaté hovory zaznamenávat a nemazat. V případě dlouhodobého obtěžování je nutné tuto věc oznámit Polici České republiky, podat trestní oznámení na neznámého pachatele a při prověřování a vyšetřování s policií spolupracovat.⁵⁹

K tomu, aby byl případ stalkingu zcela vyřešen je potřebná spolupráce mnoha odborníků z různých profesí. Jeho vyřešení neleží pouze na bedrech policie, nýbrž je záležitostí také profesionálů z řad psychologů, psychiatrů nebo také mediačních a probačních pracovníků. Pro oběť nekončí utrpení tím, že je pachateli pronásledování udělen zákaz přiblížení se k ní a její kontaktování. Je třeba, aby pronásledovatel změnil nejenom své chování, ale i myšlení. Proto je nutné, aby udělené sankce byly kombinovány s terapeutickými opatřeními, které by se snažily ho nějakým způsobem napravit. Až v momentě, kdy se oběť přestane skutečně obávat možného ublížení ze strany pachatele, její trápení je opravdu vyřešeno. Teprve poté je možné začít s terapií následků traumatizace oběti. V případě, že pronásledování stále trvá je nutné oběť podporovat a zajišťovat její bezpečnost. Univerzální a ideální postup řešení stalkingu tedy nikde nenajdeme. Je potřebné, aby tzv. management případu dobře fungoval. Myslí se tím výborná spolupráce mezi jednotlivými odborníky pracujícími na případu (policisté, psychologové, právníci) a obětí. S tím souvisí aktivní zjišťování a sdílení

---

⁵⁸HRŮZA, Petr. Kyberstalking. In: *moodle.unob* [online]. [cit. 3. 2. 2015]. Dostupné z: <https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/15099/mod_resource/content/3/T%C3%A9ma%206-6s%20-%20Kyberstalking%20Petr.pdf>.

⁵⁹ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 124 – 125

veškerých informací týkající se oběti, pachatele a správné vyhodnocení rizika pronásledování.⁶⁰

3.9.10 Dopad stalkingu na oběť

„Pronásledování poškozuje oběť v sociální i psychické oblasti. Ve výzkumech jsou evidovány reakce obětí na stalking:

- 53 % obětí volí změny na pracovišti,
- 39 % obětí se uchyluje ke změně bydliště,
- 25 % obětí myslelo někdy na sebevraždu,
- 15 % obětí zažívá konflikty v sociálním okolí.“⁶¹

3.10 Pachatelé stalkingu

V České republice se s výzkumy pronásledování téměř nesetkáváme, v zahraničí je to naopak. Prakticky od počátku devadesátých let se objevují empirické studie popisující a vysvětluující různé aspekty problému. Zkoumání pachatelů patří k těm nejfrekventovanějším výzkumným zájmům. Psychologické projekty zjišťují, které povahové vlastnosti jsou pro pachatele typické a jestli je lze chápat jako osobnostní pozadí usnadňující vznik nebezpečného pronásledování. Pronásledovatelé jsou podrobeni různým psychologickým testům a výsledky jsou srovnávány s kontrolní skupinou. Stejně jako tomu je u obětí, tak i pachatelem stalkingu může být osoba jakéhokoliv věku, pohlaví, sexuální orientace, vyznání, sociálního postavení. Nejčastějšími pachateli jsou muži, a to zhruba z 80%. Jejich průměrný věk se pohybuje mezi 30 a 40 lety. Dále z výzkumů o stalkerech vyplývá, že mnoho z nich je nezaměstnaných nebo v důsledku neustálého pronásledování oběti o své místo přišli, neboť ji kvůli této činnosti zanedbávali. Velké množství pachatelů je bývalými partnery obětí.⁶²

---

⁶⁰ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 124 - 125.

⁶¹ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 122.

⁶²ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, s. 229.

3.10.1 Typologie pronásledovatelů⁶³

„a) Odmítnutý pronásledovatel

Jde o osobu, která se dopouští pronásledování v důsledku rozčarování a roztrpčení z ukončeného vztahu. Může jít o vztah intimní, rodinný, pracovní či obchodní, ale také o vztah terapeutický. Toto chování je následkem touhy pronásledovatele obnovit vztah anebo je odplatou, revanší za odmítnutí. Může jít však také o mix obojího. Stalking je u těchto pachatelů kompletně či alespoň z části substitucí, náhražkou za ukončený vztah.

b) Hledač intimity

Tento typ touží po vztahu s osobou, která ho zaujala a o které předpokládá, že bude jeho city opětovat. Negativní reakci oběti na pokusy o kontakt pronásledovatelé neakceptují, jsou vůči ní rezistentní, odmítají ji uvěřit. Odmítnutí reinterpretují, překrucují a vysvětlují si ho pozitivně. Obvykle si vybírají osoby cizí anebo povrchně známé. Z jejich řad se rekrutuje většina pronásledovatelů celebrit. V jejich chování může dominovat touha po akceptaci uctívanou figurou. Stalking je udržován produkováním fantazií o kontaktu s obětí. Pronásledovatelé se krmí představami o vzájemném, opětovaném vztahu. Pronásledovatelé tohoto typu mívají obvykle prázdný život, smyšlený vztah je zpravidla jediným v jejich momentálním životě.

c) Nekompetentní nápadník

I tento typ obdobně jako hledač intimity chce nějaký poměr, ale nehledá intimitu ani opětovaný vztah, nýbrž hledá jednoduše řečeno rande nebo sexuální schůzku. V této skupině jsou často sociálně a interpersonálně málo způsobilí jedinci. Díky své sociální nešikovnosti zažívají jasná odmítnutí, vzdají to, ale bohužel se upnou jinam. Vyberou si jiný terč.

d) Zlostný pronásledovatel

Pronásleduje úporně oběť kvůli skutečnému či domnělému zranění, újmě, kterou mu oběť přivodila. Pronásledovatelé tohoto typu vynikají ve vyhrožování a zastrahování. Jejich terč může být individuální i skupinový. Myslí si, že je oběť poškodila. Cítí se sami obětí, jsou přesvědčeni, že jsou v právu. Obtěžování jim přináší satisfakci, jde jim o moc a kontrolu nad obětí.

e) Predátorský pronásledovatel

Jeho cílem je koneckonců útočné, obvykle sexuálně agresivní chování. Stalking zahrnuje v tomto případě širší repertoár chování a vyznačuje se systematickostí v postupech pachatele. Pronásledovatelé sbírají informace o oběti, fantazírují o útoku, často se dopouští i voyeristických aktivit. Popsané součásti stalkingu probíhají obvykle skrytě a subtilně, protože pronásledovatel nechce vystrašit oběť před finálním úrokem. Někteří pronásledovatelé mají „plezír“ z toho, že dávají oběti po kapkách a v náznacích najevo, že je sledovaná. Kochají se postupným odhalováním její identity. Jde sice o statisticky vzato vzácnou, málo početnou skupinu. Je však nutno dodat, že líčené vzorce chování se vyskytují i u některých sexuálních pachatelů.“

Kazuistika

„Ve zvláště závažném případě dohnal bývalý manžel svou partnerku k sebevraždě. Týral ji 10 let. I po rozvodu ji fyzicky napadal, psychicky ponižoval a vyhrožoval, že zavraždí nejen ji, ale i nezletilého syna. Na přelomu února a března 2008 se žena pokusila sebevraždu. V květnu se jí pak podařilo sebevraždu dokonat. Muž byl následně odsouzen na osm let odnětím svobody za vydírání.“⁶⁴

„U každého typu pronásledovatele je stanoveno riziko pro:

- fyzické napadení oběti (vysoké je u odmítnutého a predátorského typu),
- vyhrožování (nízké je predátora a hledače intimity),
- u nekompetentního, zlostného a predátorského typu),
- perzistence pronásledování u momentální oběti (příznivější prognóza je
- pronásledování zacílené na nové oběti (vysoké riziko pronásledování je u odmítnutého, nekompetentního a predátorského typu),

---

⁶³ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 119 – 120.

⁶⁴ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 56.

- *psychické a sociální poškozování oběti (vysoké je u odmítnutého, zlostného a predátorského typu).*⁶⁵

3.10.2 Vzorce pronásledování

1. **„Distální stalking** – představuje obtěžování a pronásledování na dálku. Spadají sem známé aktivity jako telefonování, zasilání SMS, emailů, dárků nebo jiné obtěžování, při kterém pronásledovatel nevstupuje osobně do kontaktu s obětí.
2. **Proximální stalking** – zahrnuje veškeré aktivity, při kterých se pronásledovatel dostává do kontaktu nebo blízkosti oběti. Může jít o zanechávání zpráv na pracovišti, ve vozidle oběti, postávání před jejím bydlištěm, proniknutí do jejího bytu a na pracoviště.⁶⁶

3.10.3 Přístupy k řešení stalkingu

Pronásledování představuje komplexní psychologický a sociální děj, za kterým se skrývají různé motivy, emoce, jednání, interakce a také různé varianty psychologie. Případ od případu vykazuje také různou dynamiku. Při zvážení všech těchto aspektů je zřejmé, že nemůže existovat jedna strategie, která by se mohla použít univerzálně u všech případů pronásledování. Pro zastavení pronásledování existují různé možnosti intervence. Na jedné straně výčtu různých opatření jsou vhodné reakce oběti, které zahrnují především přerušování jakéhokoli osobního kontaktu s cílem nechat pronásledovatele vyčerpat jeho aktivity do prázdna. Někde uprostřed potom jsou možnosti civilního práva.⁶⁷

---

⁶⁵ČÍRTKOVÁ, L, VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007, s 120.

⁶⁶ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s 77.

⁶⁷ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s 89.

3.10.4 Řešení případů pronásledování v praxi

Řešení případů pronásledování v praxi uvádí literatura jako „management případu“. Tento případ je založen na individuálním přístupu. To znamená, že každý případ je nezbytné nejprve individuálně analyzovat a vyhodnotit. Druhou věcí je pragmatismus. Tím se myslí, že navržené postupy musí přihlížet ke skutečným potřebám oběti, k dostupným zdrojům. Hlavním cílem při managementu případu je potřeba zajistit fyzickou bezpečnost oběti i další potřeby a pro následování pokud možno zastavit. V mnoha případech se objevují u obětí také další potřeby, například stát se aktivnější, nepodléhat pasivně terorizování ze strany pronásledovatele. U mužských partnerů obětí stalkingu lze někdy zaznamenat i motiv pomsty. Ten je však pro management případu pokaždé kontraproduktivní a nelze ho akceptovat.⁶⁸

---

⁶⁸ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s 89.

4 Legislativa

Jak již bylo několikrát uvedeno, téma stalkingu je ve světě rozebíráno poměrně krátce. S přibývajícými případy pronásledování, které končily i smrtí obětí, rostla také potřeba vytvoření právního rámce, jenž by tuto problematiku ošetřil. Po celém světě se tedy postupně začaly vytvářet zákony upravující oblast někde nazývanou jako stalking, neodbytné pronásledování, obtěžování a v České republice nebezpečné pronásledování.

V českém právním řádu chyběly právní normy, které by upravovaly některé otázky, třeba jak by se orgány činné v trestním řízení měly k obětem chovat. Nedostačujícím způsobem bylo upraveno poskytování informací obětem, přesto je zřejmé, že je znalost těchto práv nezbytná. Motivem pro vytvoření samostatného a uceleného zákona o obětech trestných činů byla snaha o rozšíření práv obětí, posílení pomoci obětem trestných činů a zpřehlednění právní úpravy.⁶⁹

4.1 Právní úprava v České republice

Do roku 2010 byly některé projevy stalkingu jako např. opakované útoky a zastrašování řešeny a trestány pouze jako přestupek, kdy jednotlivé přestupky nebyly „sčítány“. Oběť tak nebyla dostatečně chráněná a pachateli nehrozil za jeho chování žádný závažnější postih.

Od 1. 1. 2010 je v České republice nebezpečné pronásledování zakotveno v trestním zákoníku jako samostatný trestný čin. Tento trestný čin je upraven v § 354 zákon č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku v tomto znění:

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

---

⁶⁹JELÍNEK, J. a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. doplněné a rozšířené vydání.* Praha. 2014. s. 14.

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami.⁷⁰

4.2 Právní úprava v zahraničí

Ve střední Evropě nemají zatím zákony proti stalkingu dlouhou tradici. Po stalkingovém boomu, který v 90. letech zasáhl USA a Velkou Británii se začal prosazovat i v některých dalších zemích Evropy, např. v Belgii a Nizozemí. Až v posledních letech je zaznamenáván zvyšující se zájem o trestněprávní úpravu u našich německy mluvících sousedních států. Vyvrcholením těchto snažení bylo přijetí antistalkingových opatření, a to v Rakousku v roce 2006 a v Německu v roce 2007.

Trestní sazby některých zemí:

a) sazba 6 měsíců je udělována v Dánsku a Norsku,

b) až na jeden rok může být pachatel stalkingu odsouzen v Irsku, Japonsku a Rakousku,

c) až 2 roky v Belgii,

---

⁷⁰ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In ÚZ - *trestní předpisy*. Ostrava: Sagit 2011, s 91 – 92.

d) až 3 roky v Nizozemí,

e) až 5 let odnětí svobody hrozí stalkerovi ve Velké Británii, Austrálii (New South Wales), USA a v Německu (v Německu je v případě smrti sazba 10 let),

f) až 10letá sazba je udělována v Kanadě a v Austrálii (Victoria).⁷¹

Za nejúspěšnější evropský stát je v boji proti stalkingu považována Velká Británie. Důvodem je kromě jiného také to, že policisté jsou uvědoměli a znají při zvládání problémů stalkingu, a to díky příručkám, které jsou speciálně pro ně vydávány. Ve větších městech USA byly dokonce založeny speciální antistalkingové jednotky.

„Rozsah pomoci uvedený v Mezinárodní příručce OSN o pomoci obětem trestné činnosti:

- krizová intervence (azylové domy, poskytnutí oděvů, stravy, atd.),
- poradenská činnost (bílý kruh bezpečí, linky důvěry, psychologická pomoc, atd.),
- obhajoba oběti,
- objasňování práv v průběhu trestního řízení,
- výcvik profesionálů zabývajících se oběťmi trestných činů,
- prevence kriminality,
- zvyšování právního vědomí v této oblasti,
- posttraumatická péče,
- peněžité kompenzace (zákon č. 45/2013 Sb.),
- vykázaní ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj (zákon č. 273/2008 Sb.),
- uplatňování principů restorativní justice.⁷²

---

⁷¹ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 60.

⁷²SVATOŠ, R. *Kriminologie*, Plzeň, 2012, s. 60.

Závěr

Téma bakalářské práce bylo "Pachatelé a oběti nebezpečného pronásledování". Hlavním cílem BP bylo z dostupných zdrojů co nejvíce přiblížit, osvětlit a definovat trestný čin nebezpečného pronásledování. Dalším cílem bylo co nejdetailněji analyzovat historický vývoj tohoto problému a dále pomocí statistik zjistit vývoj počtu těchto trestných činů a jejich obětí, zhodnotit činnost a postupy policejních orgánů.

Teoretická část bakalářské práce byla zaměřena na teoretické poznatky související s danou problematikou tj. viktimologie, viktimizace, viktimnost a dalšími pojmy. Byla zde také představena oběť trestného činu dle určitých typologických znaků.

Další část bakalářské práce byla konkrétně zaměřena na oběť trestného činu. V této části byl zmíněn fakt, jak snadno se člověk může stát obětí trestného činu. Dále byla použita pro tuto bakalářskou práci kazuistika reálných případů nebezpečného pronásledování. Myslím si, že tato kazuistika má v bakalářské práci velký význam, neboť poukazuje na rozmanitost způsobů provedení nebezpečného pronásledování. Dále byla tato část zaměřena na pachatele samotné, jejich typologii.

Poslední část bakalářské práce je věnována právním normám, které upravují problematiku nebezpečného pronásledování. Kromě jiných právních norem, legislativy a mezinárodních dokumentů je v České republice nejvýznamnější zákon č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve kterém § 354 upravuje tento trestní čin. Taková právní úprava tohoto trestného činu dosud v České republice chyběla. Dále je v této části prezentována právní úprava některých vybraných států.

Bakalářská práce blíže specifikovala a objasnila tuto problematiku, shrnula hlavní nástrahy tohoto fenoménu. Poskytla také určitý návod obětem stalkingu, jak se v takovém případě chovat a popisuje možnosti osobní obrany i další postup v případě, že pronásledování pokračuje delší dobu a stupňuje se. Práce obsahuje také charakteristiky stalkerů a přesné znění zákonné úpravy tohoto trestného činu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. vyd. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2004. 432 s. ISBN 80-86473-86-4.
3. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. vyd. Praha: Grada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. vyd. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
5. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2006. 312 s. ISBN 80-86898-73-3.
6. PORTERFIELDOVÁ, K. M. *Jak se vyrovnat s následky traumatu*. Praha: Lidové noviny, 1998. 143 s. ISBN 80-7106-262-6.
7. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*, vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
8. SVATOŠ, R. *Kriminologie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
9. JELÍNEK, J. *Zákon o obětech trestných činů. Komentář s judikaturou. 2. doplněné rozšířené vydání*. Praha: Leges, 2014. 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.
10. MAREŠ, J. *Posttraumatický rozvoj člověka*. Praha: Grada, 2012. 199 s. ISBN 978-80-247-3007-3.

Elektronické zdroje

1. JAROŠOVÁ, Ivana. Cyberstalking. In: *epravo* [online]. 16. 7. 2013, [cit. 3. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/cyberstalking-91552.html>>.
2. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Nebezpečné pronásledování. In: *bkb* [online]. [cit. 4. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani>>.

3. ŠTOČKOVÁ, Veronika. Kyberstalking. *In: profem* [online]. 9. 4. 2013, [cit. 11. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.profem.cz/clanek.aspx?a=97>>.
4. HRŮZA, Petr. Kyberstalking. *In: moodle.unob* [online]. [cit. 3. 2. 2015]. Dostupné z: <https://moodle.unob.cz/pluginfile.php/15099/mod_resource/content/3/T%C3%A9ma%206-6s%20-%20Kyberstalking%20Petr.pdf>.
5. KOPECKÝ, Kamil. Kyberstalking. *In. dmhk* [online]. [cit. 15. 2. 2015]. Dostupné z: http://www.dmhk.cz/public/Image/sekce-typ-171/studie_kyberstalking.pdf
6. KRAJSKÉ ŘEDITELSTVÍ PRAHA. Grafický leták – stalking ve zkratce. [cit. 19. 2. 2015]. Dostupné z: http://skpv.kon.aa/ook/web3odd/stalking/stalking_ve_zkratce.jpg
7. KRAJSKÉ ŘEDITELSTVÍ PRAHA. Stalking – manuál pro policisty. [cit. 19. 2. 2015]. Dostupné z: http://skpv.kon.aa/ook/web3odd/stalking/stalking_manual_pro_policisty.pdf

Legislativní dokumenty

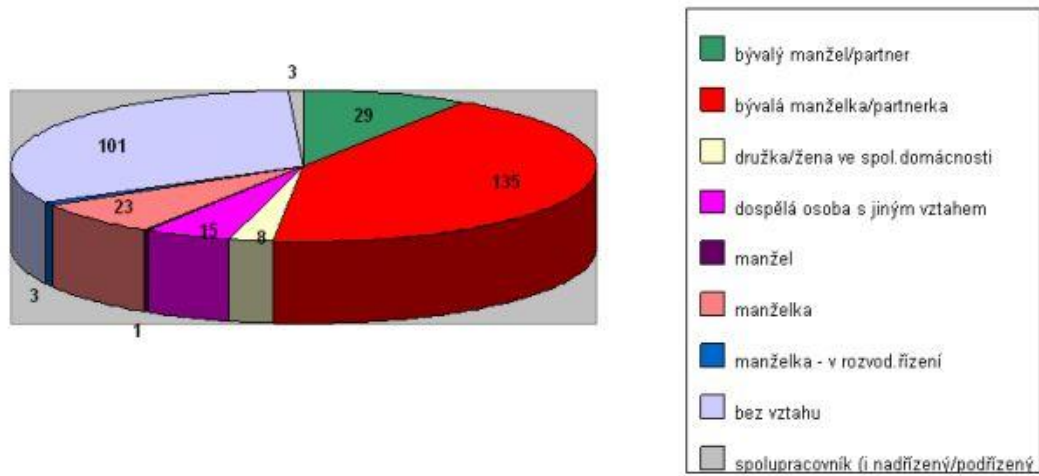
1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In *ÚZ - trestní předpisy*. Ostrava: Sagit 2011, 544 s. ISBN 978-80-7208-890-8.

Seznam příloh

- Příloha č. I Graf č. 1 Nebezpečné pronásledování 1. 1. 2011 – 30. 6. 2011
objekt napadení
- Graf č. 2 Přehled spáchaných činů Nebezpečného pronásledování
podle krajů 1. 1. 2011 – 30. 6. 2011
- Příloha č. II Grafický leták – stalking ve zkratce KŘP SKPV 3. odd. –
Mravnost a mládež
- Příloha č. III Manuál pro policisty KŘP SKPV 3. odd. – Mravnost a mládež
- Příloha č. IV CD ROM – bakalářská práce

Příloha č. I

Nebezpečné pronásledování 1.1. - 30.6.2011
objekt napadení

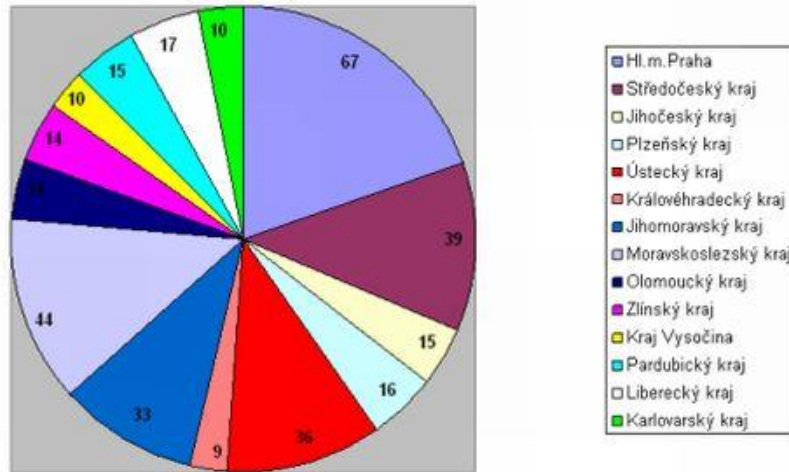

Graf č. 1 Nebezpečné pronásledování 1. 1. – 30. 6. 2011 objekt napadení

Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitro-usporadalo-konferenci-o-stalkingu.aspx>

Příloha č. I

Přehled spáchaných činů Nebezpečné pronásledování podle krajů
1.1. - 30.6.2011

Graf č. 2 Přehled spáchaných činů Nebezpečného pronásledování podle krajů 1. 1. – 30. 6. 2011

Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitro-usporadalo-konferenci-o-stalkingu.aspx>

The infographic is divided into two main sections. On the left, a woman is shown looking at her smartphone with a concerned expression. On the right, a man in a dark suit is shown in a stalking posture, with one hand near his face and the other on his hip. The background is a light grey color with rounded corners.

Oběť

jak se může bránit

- všemožně se pronásledovateli vyhýbejte
- nekomunikujte s ním, komunikace jej jen povzbuzuje
- hlase policii závažnější formy vyhrožování, vydírání či napadení
- pokud je stalker otcem, žádejte pro děti asistovaný styk nebo jeho úplný zákaz
- změňte své chování a zvyky – vyměňte zámky, nakupujte v jiných obchodech, chodte po jiných trasách

Pronásledovatel

co od něj čekat

- svou oběť obtěžuje nevyžádanou a nechtěnou pozorností
- opakovaně se snaží o kontakt pomocí e-mailů, dárků, telefonátů, SMS zpráv či různých zásilek
- přímo či nepřímo vyhrožuje, může jít i o vyhrožování zabitím
- fyzicky pronásleduje oběti cestou do práce, na nákup, čeká na ně před domem apod.
- poškozují a ničí věci oběti: lak na autě, pneumatiky, okna apod.

FOTO ISIFA FOTO ISIFA INFOGRAFIKA DENÍK/HM

Grafický leták – stalking ve zkratce

Zdroj: http://skpv.kon.aa/ook/web3odd/stalking/stalking_ve_zkratce.jpg

STALKING – pomůcka pro příslušníky Policie ČR

Znaky:

- Opakovanost (dlouhodobost)
- Eskalace (frekvence, závažnost, okruh osob)
- Intenzita
- Nevyžádané jednání (oběť nemůže chování stalkera ovlivnit)
- Mimo normu
- Záměrné, úmyslné a promyšlené jednání stalkera

Přibližná hranice protiprávního jednání (dle intenzity a doby trvání)

- denně několik obtěžujících telefonátů
- 10 a více SMS denně
- 3-5 dopisů týdně
- odkládání dárků u dveří bytu
- několikahodinové postávání před domem oběti, které je zjevné
- sledování a oslovování oběti při jejím vycházení z bytu/ pracoviště atp.

Základní typy stalkerů:

- Ex-partner stalking
- Umanutý ctitel
- Duševně narušený pachatel
- Sadista-psychopat

Hodnocení rizika – brát v potaz zejména:

- Výhrůžky (obsah, konkrétnost) vč. sebevraždy
- Avízo zločinu
- Dřívější pokusy ublížit oběti (zejm. na veřejnosti)
- Násilní na zvířatech
- Situace pachatele (zaměstnání, závislosti, ztráta životní perspektivy...)
- Reakce pachatele na instituce
- Ozbrojený pachatel
- Kriminální minulost pachatele
- Náboženství a kulturní hodnoty pachatele
- Umanutá fixace na oběť
- Situace, které mohou vyhrodit konflikt
- Jak vnímá riziko oběť

Doporučení pro oběti stalkingu:

- žádný kontakt, žádná reakce
- vyhýbat se setkáním se S
- evidence - dokumentovat a uchovat
- informovat své okolí a dohodnout opatření
  - Rodina, přátelé
  - Zaměstnavatel
- hledat oporu a pomoc (např. poradny a linky BKB)

Katalog otázek:

1. Důležité informace o konkrétní podobě stalkingu

- Kdy začal stalking?
- Kdo je pronásledovatelem (známý či neznámý pachatel)?
- Jaké jsou konkrétní způsoby pronásledování?
- Jak je doba trvání a intenzita pronásledování?
- Zda a jak pronásledovatel vyhrožuje?
- Došlo už na násilí? (poškození věcí, ničení majetku oběti...)
- Co předcházelo samotnému pronásledování?
- V případě „ex-partner“ stalkingu je nutné zjistit, zda v předcházejícím vztahu se vyskytovalo domácí násilí! (kritérium pro zvýšenou ohroženost oběti)

2. Důležité informace o chování oběti a jejich pokusech zastavit pronásledování

- V případě známého pronásledovatele: zda a jak sdělila oběť, že si nepřeje žádné kontakty?
- Jaká opatření na svou ochranu a stopnutí stalkingu již oběť učinila?
- Jaké problémy a potíže ji stalking doposud způsobil?
- Jaké důvody má pro své obavy? Čeho se nejvíc obává?
- Jaké možnosti má oběť pro zajištění vlastního soukromí a bezpečí?
- Kdo je o její situaci informován (rodina, zaměstnavatel atd.)?

3. Důležité informace o stalkerovi (v případě známého pronásledovatele)

- Odkud zná oběť stalkera? (partner, kolega z práce, propuštěný zaměstnanec, soused...)
- Měla oběť kontakt se stalkerem? Jaký, jak dlouhý?
- Zná oběť osobní historii, rodinu a sociální vazby stalkera?
- Rozešli se rodiče stalkera, když byl ještě dítětem? Zažil stalker domácí násilí v původní rodině? Zažil jiné podoby násilí?
- Kdo byl/je pro stalkera referenční osobou (autoritou, na kterou dá – matka, kamarád, nadřízený apod.)?
- Jak lze charakterizovat sociální vztahy a kompetence stalkera?
- Zná oběť zvyky, postoje, pocity a emocionální chování stalkera?
- Jak hodnotí jeho potenciál k násilnostem?
- Konzumuje pronásledovatel alkohol, drogy? Jak to ovlivňuje jeho chování?
- Má v držení zbraň?
- Jak reaguje na úřady a jejich nařízení?
- Má kriminální anamnézu?
- Jaký je kulturní původ/zázemí stalkera?
- Existují okolnosti, které mohou vyhrotit situaci?

Manuál pro policisty

Zdroj: http://skpv.kon.aa/ook/web3odd/stalking/stalking_ve_zkratce.jpg